

Kiisjoen kylä Tuoppajärven rannalla.

Vienankarjalaista asutushistoriaa ja maisemakuva.

Ketkä olivat Kiisjoen kylän ensimmäiset asukkaat? Kerrotaan, että ensimmäisiä olivat Taraskolan talo, Jugalaran talo, Leoskalan talo, Karppalan talo, Ulassielan talo Arhippalan talo ja Loskalan tai Riikolan talo. Näiden seitsemän talon ensimmäisistä eläjistä on koko kylä saanut alkunsa, kylä, jossa nyt on yli neljäkymmentä taloa. Nämä ensimmäiset asukkaat olivat tulleet toiset Suomesta, toiset Vienanjoen varsilta. Loski oli tullut Suomesta, Ulassie Vaarakylästä ja Karppa Vienanjoelta. Karppa oli ollut räätäli, naimisiin mennyt Paanajärveltä kotoisin olleen tytön kanssa. Karppalan suku on pysynyt pienenä, Jugalaran loppunut sukupuuttoon.

Kiisjoen suulla oli asunut vanhemmalla ajalla lappalaisia. Akanniemestä löydettiin vanha rakennuksen pohja, jossa sanotaan lappalaisakan asuneen. Lappalaisten mainitaan olleen kovia noitia, kerran oli muka lappalainen noitonut ihmisen kiveksi. Noin 3 km. kylästä pohjoiseen ovat Partasaaret. Niistä yhdessä on eräs kivi, joka kauvempaa katsottuna näyttää miehen muotoiselta, on kuin partainen muutokuva. Tämä muka olisikin lappalaisen kiveksi noituma mies. Noitumisia olisi pitänyt tapahtua enemmänkin. Niinpä ovat lappalaiset Tuoppajärvestäkin noituneet lahnat pois.

Majalampi on vanhoina aikoina ollut monenlaisten sissisotain ja ryöstöretkien keskuspaikkana. Kun sekä venäläiset että suomenpuoleiset ahdistivat kylää, menivät miehet Majalammille, piilottaen eväät ja ruokavarat piiloviitaan 3 kilometrin päähän lammista. Monesti ei jäänyt kotiin muuta kuin joku vanha vaimo. Kerrankin tuli sissijoukko kylään. Harittana niminen mies lähti piilomajalta katsomaan kylää. Sissit saivat hänet kiinni ja pakottivat hänet opastamaan heidät toisten miesten luo. Henkensä uhalla lähti hän opastamaan, mutta onneksi tuli pimeä, jossa mies vaivoin toisensa näki. Jo oltiin Majalammien rannalla, mutta Harittana piiloutui särkeään kuusiryteikköön. Hän pelastui yön pimeässä konttaamalla toisten luo, mutta sissit eksyivät eivätkä löytäneet piilomajalle. Tästä sai paikka nimekseen Harittanan niemi. Sama piilomaja oli myös käytännössä, kun venäläiset rupesivat karjalaisia verottamaan. Ei ainoatakaan miestä

ollut kylässä; kaukana metsämajan lähetyvillä he perkasivat niittyjä, raatoivat huuhtia, kalastivat ja linnustivat. Venäläisten sotapalvelukseen haku ajoi myös miehet metsän piiloon. Aika oli ankara. Otettiin mies mikä tahansa ja palvelusaika oli 30 vuotta. Huvittavana seikkana tuosta sotapalveluksesta kerrotaan, että kaikille miehille oli varattu yhtä suuri puku, yhtä suuret saappaat ja saman pituinen nahkavyö. Suuret miehet puristettiin pieniksi ja pienet saivat vetää perässään suuria saappaitaan ja avaria vaatteitaan. Muistan kaksi vielä minun aikani elossa ollutta vanhaa sotamiestä, jotka molemmat olivat palvelleet 25 vuotta. He kertoivat, kuinka miehistä isoille pistettiin ahtaat puvut ja saappaat sekä lyhyet nahkavyöt. Väliin kolmekin miestä puristi vyötä kiinni, jotta solki tulisi samaan läpeen kuin muilla. Monet karkasivat kesken palvelusta kotimailleen ja elivät siellä, »biekloina» metsissä. Toiset niistä tekivät pahaakin, mutta toiset elivät hiljalleen, linnustellen ja raataen kaskea.

Kiisjoki laskee etelästä Latvajärvestä, virraten läpi Kaislajärven. Majalammien jokeen yhtyy pienempiä jokia, kuten Palakanoja, Joutsenjoki (länestä), Jänkäjoki (idästä) Jänkäjärveen laskee Sieminkijoki Sieminkijärvestä, tähän Kauhasoja Haapajärvestä, Haapajoki, Haapajärveen Pesäoja Kurkilammista, Airojoki (länestä). Airojärvestä yhtyy Säynäjoki Säynälammista, Säynälampiin laskee Saarvankijoki Saarvankijärvestä, Säynäjokeen yhtyy Ruoko-oja, Mätäsajoki Mätäsjärvestä, Maajalammien Sulkulampiin Nimi-oja j.n.e. Tuoppajärveen laskee toisiakin jokia, niinpä Valasjoki Röhöstä, jonka joen suulla sijaitsee Valasjoen kylä.

Tuoppajärven rannalla sijaitsee 11 kylää. Eteläpuolella järveä Kiisjoki ja Valasjoki, pohjois-puolella Kokkosalmi, Kiestinki, Lohilaksi, Lampahaini, Salmi, Liinamaa, Nilmilaksi, Kuorilaksi, Suolapohja. Tuoppajärvi on Vienankarjalan suurimpia järviä, ollen 100 km. pitkä ja 40 km. leveä. Pohjaltaan on se kivikkoinen ja rutainen, mutta sen rannat ovat suureksi osaksi heleitä hiekkarantoja. Etelärannalla on saaria, mutta pohjoisranta on autio kallioisemman maiseman kaartamana, sitävastoin kun etelärantoja kaartaa kuiva, särkeä havumetsä.

Riiko Karppanen.

y.m. Rahaa se kysyi; mutta jo valtioavun viimeinenkin erä oli pitänyt ottaa ennakkona vekselillä, kun sen valtio maksoi vastan tien hyväksytyä. Vekselin lankeamispäivä lähestyi, rahaa ei ollut. Kuopion piiri-insinööriin alainen apulainen ei ollut hyväksynyt tietämme, mutta käännymme silloin Saimaan piiri-insinööriin puoleen, joka asian alkuvaiheessakin oli antanut apuaan. Sieltä tulikin kohta nuori suomalainen insinööri ja kun hänelle selitinme asiamme, hyväksyi hän tien, ja niin vihdoinkin saimme tien sekä vekselin lunastetuksi.

— Jäi mainitsematta se, että tien alle tarvittava maa oli saatava maanomistajilta ilmaiseksi. Ei kunta eikä valtio suostunut sitä korvaamaan. Alussa otaksuimmekin, että kun tien puute oli niin suuri, suostuvat maanomistajat ilmielin luovuttamaan maan. Sitkeätä oli se luovutus. Mutta tässä maanomistajalla saattaakin olla oikein. Tietä tarvitsevat kaikki, mutta salokyläin maanteiden

alan usein saavat antaa pienten kontupahojensa omistajat yksipuolisesti.

Saimme viimein tien, jota oli yli 20 vuotta hommuttu.

— Postin saamiseksi täytyi myöskin yrittää jotakin. Keräsin siis nimiä paperille, tein anomuksen ja vein sen paikkakunnan postinboitajalle. Hän lupasi puoltaa anomustamme, antoi pa vielä meidän itsemme kirjoittaa tuon puoltolauseen, kun hän itse ei oikein ymmärtänyt. Mepä ymmärsimme, kun oma etu oli kysymyksessä. Ja kohta myönnettiin postinkanto kahdesti viikossa kyläämme.

Ei omaksi kiitokseksi eikä toisten moitokseksi ole tätä kirjoitettu, mutta olkoonpa se kuvauksena siitä pienestä, muille maille kuulumattomasta taistelun nahinasta, mitä pientenkin yleisetujen ja saavutusten tavoittamiseksi saa salokulmilla käydä — vielä näinäkin päivinä, lyhyen kaksikymmenvuotisen taipaleen ajalla.